

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงคาโนนิกอรรถระหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระร่วมกันจากองค์ประกอบค่านิยมของนักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านิยมวิชาการและค่านิยมที่ไม่ใช่วิชาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งยึดถือจุดหมายของหลักสูตร เป็นเกณฑ์วัด โดยใช้ข้อมูลในการวิจัยจากโครงการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้เก็บรวบรวมไว้เสร็จสิ้นแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2526- 2528 เมื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากรายงานการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 25 - 26) ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังนี้

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญทั่วประเทศ สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งในปีการศึกษา 2526 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ จำนวนทั้งหมด 2,235 โรงเรียน มีครูทั้งสิ้นจำนวน 96,609 คน และมีนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 1,741,721 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนออกตามเขตการศึกษา คือเขตการศึกษา 1 ถึงเขตการศึกษา 12 และในแต่ละเขตการศึกษาเลือกจังหวัดโดยวิธีสุ่มมาประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนจังหวัดทั้งหมด ได้จังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 38 จังหวัด สำหรับกรุงเทพมหานครใช้วิธีสุ่มจากเขตประมาณ 1 ใน 4 ของทั้งหมดซึ่งมี 24 เขต ได้กลุ่มตัวอย่าง 6 เขต

ขั้นที่ 2 รวบรวมรายชื่อโรงเรียนในจังหวัดและเขตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 1,366 โรงเรียน แล้วแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ ออกตามสังกัดและระดับ คือ

โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งยังแบ่งออกเป็นโรงเรียนระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร แล้วจึงเลือกโรงเรียนโดยวิธีสุ่มมาประมาณ 1 ใน 5 ของโรงเรียนในแต่ละระดับ รวมโรงเรียนที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 255 โรงเรียน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จึงประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 255 โรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งมีจำนวนครูทั้งหมด 14,065 คน สำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18,364 คน และเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10,712 คน

รายละเอียดของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เขตการศึกษา เขตหรือจังหวัด และสังกัดโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เขตการศึกษา	เขต , จังหวัด	สังกัดโรงเรียน		รวม
		รัฐบาล (โรงเรียน)	ราษฎร์ (โรงเรียน)	
กรุงเทพมหานคร	เขตคูสิด	2	7	9
	เขตบางกะปิ	1	—	1
	เขตบางรัก	—	2	2
	เขตป้อมปราบ	1	1	2
	เขตยานนาวา	1	2	3
	เขตสัมพันธวงศ์	1	1	2
1	นครปฐม	5	1	6
	นนทบุรี	3	2	5
	สมุทรปราการ	3	3	6

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เขตการศึกษา	จังหวัด	สังกัดโรงเรียน		รวม
		รัฐบาล (โรง)	ราษฎร์ (โรง)	
2	นครราชสีมา	3	1	4
	สตูล	2	—	2
3	สงขลา	5	4	9
	พัทลุง	3	1	4
	นครศรีธรรมราช	9	8	17
4	พังงา	2	—	2
	ภูเก็ต	1	1	2
	ตรัง	3	2	5
5	ราชบุรี	6	2	8
	กาญจนบุรี	5	1	6
	ประจวบคีรีขันธ์	4	1	5
6	ลพบุรี	5	1	6
	อยุธยา	6	2	8
	อุทัยธานี	3	1	4
7	สุโขทัย	3	1	4
	อุตรดิตถ์	3	2	5
	เพชรบูรณ์	4	1	5
	นครสวรรค์	5	3	8

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เขตการศึกษา	จังหวัด	สังกัดโรงเรียน		รวม
		รัฐบาล (โรง)	ราษฎร์ (โรง)	
8	น่าน	3	1	4
	ลำปาง	4	2	6
	เชียงใหม่	6	5	11
	แม่ฮ่องสอน	1	—	1
9	ขอนแก่น	7	3	10
	สกลนคร	6	1	7
	หนองคาย	4	1	5
10	ร้อยเอ็ด	6	2	8
	นครพนม	4	1	5
	อุบลราชธานี	9	5	14
11	สุรินทร์	5	1	6
	ศรีสะเกษ	5	2	7
	นครราชสีมา	9	3	12
12	ตราด	2	—	2
	ชลบุรี	7	3	10
	ปราจีนบุรี	5	2	7
	รวม	172	83	255

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้เสร็จสิ้นแล้ว โดยเก็บไว้ในเทปแม่เหล็กสำหรับใช้กับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีแหล่งข้อมูลคือ กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นแหล่งที่เก็บรักษาข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมดของโครงการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" อาทิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การลงทะเบียนบันทึกข้อมูล ผลงานวิจัยและรายงานการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา ตลอดจนเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลทั้งหมดที่ได้ขออนุญาตนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนั้น เป็นเครื่องมือที่คณะกรรมการโครงการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความเชื่อถือได้เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือให้มีคุณภาพทั้งความตรงและความเที่ยงตามจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษา เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบซึ่งสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 เมื่อวิเคราะห์ว่าเนื้อหาวิชาใดตรงกับจุดหมายในข้อใดแล้วจึงนำไปกำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ และด้านที่ไม่ใช่วิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดขึ้นจากคุณสมบัติ คุณลักษณะ หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ต้องการวัด โดยแบ่งออกเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2 ด้าน ดังนี้

- 1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ ได้แก่
1.1.1	แบบทดสอบวิชาคณิตศาสตร์	จำนวน	60	ข้อ
1.1.2	แบบทดสอบวิชาภาษาไทย	จำนวน	72	ข้อ
1.1.3	แบบทดสอบวิชาวิทยาศาสตร์	จำนวน	80	ข้อ
1.1.4	แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานทางสังคม	จำนวน	50	ข้อ
1.1.5	แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล	จำนวน	35	ข้อ
1.1.6	แบบทดสอบความสามารถในการหาแหล่งสนเทศ	จำนวน	40	ข้อ

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านที่ไม่ใช่วิชาการ ได้แก่

1.2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับ
ลักษณะที่พึงประสงค์ จำนวน 52 ข้อ

1.2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับ
ทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ จำนวน 36 ข้อ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมดที่กล่าว
มาแล้ว ได้พิจารณาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยคัดเลือกข้อสอบ
ที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์ความยากง่าย .2 ถึง .8 และค่าอำนาจจำแนกไม่ต่ำกว่า .2
มาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้ปฏิบัติการในภาคสนามจริง ซึ่งมีค่า
ความเที่ยง (Reliability) ของแต่ละฉบับอยู่ระหว่าง .39 ถึง .82 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนข้อ	r_{tt} (ม.3)	r_{tt} (ม.6)
<u>ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านวิชาการ</u>			
1. คณิตศาสตร์	30	.72	.82
2. ภาษาไทย	30	.66	.67
3. วิทยาศาสตร์	35	.65	.74
4. ความรู้พื้นฐานทางสังคม	40	.60	.64
5. ความสามารถในการแก้ปัญหา- อย่างมีเหตุผล	30	.61	.65
6. ความสามารถในการหาแหล่งสนเทศ	30	.39	.67
<u>ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านที่ไม่ใช่วิชาการ</u>			
7. ลักษณะที่พึงประสงค์	36	.67	.51
8. ทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ	32	.70	.71

ที่มา : รายงานการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" 2530 : 30 - 31

หมายเหตุ (ตารางที่ 2)

1. คำนวณค่าความเที่ยง (r_{tt}) จากข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติการภาคสนามจริงในปีการศึกษา 2526
2. วิชาที่ 1 - 6 คำนวณค่าความเที่ยง (r_{tt}) โดยใช้สูตร KR - 21 และวิชาที่ 7 และ 8 คำนวณค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา

2. แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษา เป็นการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ
- 2.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา เขตบ้านพักของนักเรียน ระยะเวลาเดินทางจากบ้านพักถึงโรงเรียน ภาษาที่ใช้พูดที่บ้าน
- 2.3 สภาพทางการศึกษาของนักเรียน ได้แก่ การเคยเรียนชั้นอนุบาลหรือเด็กเล็ก การเคยเรียนซ้ำชั้น สถิติการขาดเรียนและสาเหตุการขาดเรียน การเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือทางการเรียนที่บ้าน และเกรงเจดีย์สะสม
- 2.4 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งเป็นการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนว่าอยู่ในระดับใดจาก 5 ระดับที่กำหนดให้ จำนวน 20 ข้อ คือ
 - 4 หมายถึง มากที่สุด
 - 3 หมายถึง มาก
 - 2 หมายถึง ปานกลาง
 - 1 หมายถึง น้อย
 - 0 หมายถึง ไม่มีเลย

3. แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของครู เป็นการสอบถามลักษณะทั่วไปของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับ

- 3.1 ข้อมูลส่วนตัวและสภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่อยู่ในอุปการะ ศาสนา ภูมิดำเนา รายได้ วุฒิครู ประสบการณ์ในการสอน การเข้าอบรมทางวิชาการ

- 3.2 หน้าที่การงานในความรับผิดชอบ ได้แก่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
หน้าที่พิเศษ จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ การเตรียมการสอน
จำนวนครั้งที่ให้การบ้านนักเรียนต่อสัปดาห์ วิชาที่สอนและวิชาที่ถนัด

4. แบบสำรวจอาคารสถานที่ ครู และค่าใช้จ่ายทางการศึกษา เป็นการสอบถาม
สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียนต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน ได้แก่ สังกัดของโรงเรียน ระดับชั้นที่เปิดสอน
พื้นที่บริเวณโรงเรียน สนามหรือพื้นที่เล่นกีฬา ห้องสมุดและพื้นที่ห้องสมุด
จำนวนโสตทัศนูปกรณ์
- 4.2 สภาพของโรงเรียน ได้แก่ อายุของอาคาร ประเภทของอาคาร จำนวน
ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จำนวนห้องเรียนรวม จำนวนห้อง
เรียนเฉพาะ จำนวนโรงฝึกงาน อาคารพลศึกษา
- 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ได้แก่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ถึง 6 จำนวนนักเรียนรวม
- 4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับครูในโรงเรียน ได้แก่ จำนวนครูทั้งหมด จำนวนครูปฏิบัติ
การสอน จำนวนครูสนับสนุนการสอน จำนวนครูลาศึกษาต่อ จำนวนครู
ช่วยราชการที่อื่น จำนวนครูที่อยู่บ้านพักครู จำนวนครูที่มีสิทธิ์เบิกค่าเช่าบ้าน
จำนวนครูที่ต้องเช่าบ้าน จำนวนครูมัธยมศึกษาแยกตามวุฒิ และค่าใช้จ่าย
ทางการศึกษา เช่นงบค่าเดินทางไปมา งบลงทุน เงินบริจาคและเงินบำรุง
การศึกษา

5. แบบสอบถามครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นแบบประเมินความคิดเห็นของครู
เกี่ยวกับลักษณะของผู้บริหาร และพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียน การประเมินผู้บริหารเป็น
การประเมินว่าผู้บริหารมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติใดใน 5 ระดับ มีจำนวน 16 ข้อ คือ

5	หมายถึง	มีลักษณะนั้นมากที่สุด
4	หมายถึง	มีลักษณะนั้นมาก
3	หมายถึง	มีลักษณะนั้นปานกลาง
2	หมายถึง	มีลักษณะนั้นน้อย
1	หมายถึง	มีลักษณะนั้นน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย

ส่วนการประเมินการบริหารงานของผู้บริหารนั้น ได้ประเมินครอบคลุมทั้งงานบริหารวิชาการ บริหารบุคคล กิจกรรมนักเรียน ชุกรการ การเงิน และการบริการ โดยประเมินค่าการบริหารงานนั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด คือ

- 3 หมายถึง เป็นอย่างนั้นมากหรือมากที่สุด
- 2 หมายถึง เป็นอย่างนั้นปานกลาง
- 1 หมายถึง เป็นอย่างนั้นน้อยหรือน้อยมาก
- 0 หมายถึง ไม่สามารถตัดสินได้

ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ไ้จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงต้องพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อมูลส่วนที่เป็นตัวแปรซึ่งสนใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้เท่านั้น โดยแบ่งการจัดกระทำข้อมูลดังกล่าวออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลค่านลักษณะของนักเรียน ไ้จากแบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3) และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6) จำนวน 18,364 คน และ 10,712 คน ตามลำดับ ใช้หน่วยเป็นรายบุคคลและรายโรงเรียน

2. ข้อมูลค่านลักษณะของครู ไ้จากแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของครู และแบบสอบถามครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 14,065 คน และเฉพาะครูมัธยมศึกษา จำนวน 5,442 คน ตามลำดับ ใช้หน่วยเป็นรายบุคคลและรายโรงเรียน

3. ข้อมูลค่านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ไ้มาจากแบบสำรวจอาคารสถานที่ครู และค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จากจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา 255 โรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีหน่วยเป็นรายโรงเรียน

4. ข้อมูลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไ้มาจากคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางค่านวิชาการและค่านที่ไม่ใช่วิชาการ ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 18,364 คน และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10,712 คน โดยใช้หน่วยเป็นรายบุคคลและคะแนนเฉลี่ยเป็นรายโรงเรียน

ลักษณะและปริมาณของข้อมูล

ลักษณะและปริมาณของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งกล่าวมาแล้ว (รายงานการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา 2530 : 48 - 80) พบว่ามีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

จากการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญทั่วประเทศทั้งที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งหมายถึงโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์นั่นเอง ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 โรงเรียน ในจำนวนนี้เกือบร้อยละ 70 เป็นโรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 50.6 เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณร้อยละ 23.9 ส่วนที่เหลือเป็นโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย และโรงเรียนเกือบทั้งหมดเปิดสอนเพียงผลิตเดียว สำหรับพื้นที่บริเวณโรงเรียนนั้นโดยเฉลี่ยแล้วโรงเรียนมัศึกษามีพื้นที่ประมาณ 46.2 ไร่ เป็นพื้นที่เล่นกีฬาประมาณ 3 ไร่ พื้นที่ว่างเปล่าไม่รวมสนามเด็กเล่นประมาณ 5.6 ไร่ โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนมีห้องสมุดสำหรับให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ โดยมีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 196 ตารางเมตร และมีจำนวนหนังสือประมาณ 6.713 เล่ม

เมื่อพิจารณาสภาพความพร้อมด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียน เช่น อาคารเรียน โรงฝึกงาน หอประชุม โรงอาหาร และโรงพลศึกษา ปรากฏว่าโรงเรียนมัศึกษาร้อยละ 75 มีอาคารเรียนที่สร้างเป็นแบบถาวรและมีอายุเฉลี่ยประมาณ 13 ปี ภายในอาคารประกอบด้วยห้องเรียนประมาณ 10 ห้อง สำหรับโรงฝึกงานปรากฏว่ามีโรงฝึกงานประมาณร้อยละ 50 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่สร้างเป็นแบบถาวรมีอายุเฉลี่ยประมาณ 10 ปี สำหรับอาคารที่เป็นหอประชุมและโรงอาหารนั้น ปรากฏว่ามีอยู่ประมาณร้อยละ 40 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และโรงพลศึกษา พบว่ามีโรงเรียนเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นที่มีอาคารโรงพลศึกษาโดยเฉพาะและเป็นอาคารถาวรมีอายุเฉลี่ยประมาณ 12 ปี

ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ซึ่งหมายถึงการที่โรงเรียนมีจำนวนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องใช้ในสำนักงานที่เพียงพอสำหรับใช้ในโรงเรียนปรากฏว่า อัตราส่วนของจำนวนวัสดุอุปกรณ์ต่อนักเรียน ไม้แก่ เครื่องขยายเสียง 1 : 473 เครื่องฉายสไลด์ 1 : 752 เครื่องฉายภาพโปรเจกต์ 1 : 1,284 เครื่องเล่นเทป 1 : 417 เครื่องฉายภาพยนตร์ 1 : 1415 วิทยุ 1 : 521 วีซีโอเทป 1 : 1,385 และกล้องถ่ายรูป 1 : 1,286 จะเห็นได้ว่าเครื่องมือด้านวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ 1 เครื่องใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมากและยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาจากงบลงทุนและงบดำเนินการระหว่างปี 2524 - 2526 นั้น ปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้ว โรงเรียนมีรายจ่ายทั้งสองประเภทสูงขึ้นทุกปีโดยเฉพาะงบดำเนินการ อันได้แก่ เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปโภค และค่าตอบแทนต่างๆ ส่วนค่าใช้จ่ายประเภทงบลงทุน อันได้แก่ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างนั้น ค่ากว้างงบดำเนินการเกือบเท่าตัว และเมื่อพิจารณารายรับของโรงเรียนจากเงินบริจาคและเงินบำรุงการศึกษานั้น ปรากฏว่าทางโรงเรียนจะไ้รับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยในแต่ละปี โดยมีอัตราส่วนเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ในปีการศึกษา 2526 ดังนี้ อัตราส่วนงบลงทุนต่อหัว 1 : 1,420 อัตราส่วนงบดำเนินการต่อหัว 1 : 4,141 อัตราส่วนเงินบริจาคและเงินบำรุงการศึกษาต่อหัว 1 : 651 ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั่วประเทศ

2. สภาพทั่วไปของครูมัธยม

ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 14,065 คน พบว่าเป็นครูหญิงมากกว่าครูชายประมาณร้อยละ 20 มีอายุเฉลี่ย 32 ปี ครูที่สมรสและอยู่รวมกันมีมากที่สุดถึงร้อยละ 57.1 รองลงมาคือครูโสด สมรสและแยกกันอยู่หรือหย่าร้าง ร้อยละ 37.7 และ 5.2 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยแล้วครูจะมีบุตรในอุปการะประมาณ 1 คน วุฒิครูสูงสุดส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เกือบร้อยละ 70 รองลงมาได้แก่วุฒินุปริญญาหรือเทียบเท่า ส่วนวุฒิต่ำมีบ้างเล็กน้อย ในด้านประสบการณ์สอนโดยเฉลี่ยมีประมาณ 9 ปีและในระยะสองปีที่ผ่านมาครูได้รับการอบรมทางวิชาการเกินร้อยละ 50

ครูมัธยมส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดเกินกว่าร้อยละ 96 ส่วนศาสนาอื่นมีครูนับถือน้อย สำหรับภูมิลำเนาเดิมของครูมัธยม ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเดียวกันกับโรงเรียนที่สอนเกินกว่าร้อยละ 50 รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่ายของครูแต่ละเดือนพบว่าครูมีรายได้ไม่พอใช้ประมาณร้อยละ 60 เมื่อศึกษาหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายพบว่า มีครูปฏิบัติการสอนเกินร้อยละ 90 นอกนั้นเป็นครูที่ทำหน้าที่บริหารและสนับสนุนการสอน และสำหรับหน้าที่พิเศษปรากฏว่ามีครูที่ไม่มีหน้าที่พิเศษเกินกว่าร้อยละ 50 โดยเฉลี่ยครูมัธยมมีชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ประมาณ 16 ชั่วโมง ใช้เวลาในการเตรียมการสอนประมาณ 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และครูให้การบ้านนักเรียนท่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ครูมัธยมส่วนใหญ่ได้สอนตรงกับวิชาเอกหรือโทหรือวิชาที่ถนัดถึงร้อยละ 90

สำหรับทางค่านพฤติกรรมการสอนของครูซึ่งประเมินโดยนักเรียนนั้น ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการสอนของครูค่านต่าง ๆ เช่น การใช้อุปกรณ์ การให้ความเป็นธรรม การบอกจุดประสงค์ก่อนสอน การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล เป็นต้น โดยเฉลี่ยประมาณ 2.6 และ 2.4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ แสดงว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูส่วนใหญ่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลาง

3. สภาพทั่วไปของนักเรียน

3.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18,364 คน ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วมีอายุประมาณ 15 ปี และมีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย คือเป็นเพศชายประมาณร้อยละ 51.5

สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีจำนวนพี่น้องรวมบิดามารดาประมาณ 5 คน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 7 คน บิดาของนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่คือประมาณร้อยละ 55-60 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษา ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาและจบสูงกว่ามัธยมศึกษา มีประมาณร้อยละ 10 สำหรับมารดาของนักเรียนพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาคือต่ำกว่าบิดาคือประมาณร้อยละ 70 - 75 จบชั้นประถมศึกษา สำหรับค่านอาชีพของบิดานั้นบิดา

บิดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รองลงมาคือ รับราชการและค้าขาย ส่วนมารคามีอาชีพหลัก 2 ประเภทคือเป็นเกษตรกรและค้าขาย เป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาภูมิฐานะของนักเรียน พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดเกิดใน จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่และมีบ้านพักอยู่ในเขตเทศบาล เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที นักเรียนเกือบทั้งหมดพักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ต้องช่วยบิดามารดาทำงานบ้านเป็นประจำ และพูดภาษาไทยที่บ้าน เมื่อพิจารณาสภาพทางการศึกษา ปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เคยเรียนชั้นอนุบาลหรือชั้นเด็กเล็กประมาณร้อยละ 57.8 เคยเรียนซ้ำชั้นน้อย ส่วนใหญ่ มีสถิติการขาดเรียนประมาณ 4 วัน โดยมีสาเหตุเนื่องจากป่วยมากที่สุด สำหรับ ผลการเรียนเฉลี่ยส่วนใหญ่ ประมาณ 2.4 นักเรียนที่มีบิดามารดาเอาใจใส่ช่วยเหลือ กำนการเรียน ปรากฏว่า นักเรียนร้อยละ 31.3 มีคนช่วยสอนหนังสือหรือทำการบ้าน และนักเรียนเกือบร้อยละ 80 มีบิดามารดาออกให้อ่านหนังสือเสมอ นอกจากนี้นักเรียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.7 จำเป็นต้องช่วยผู้ปกครองทำงานประจำทั้งงานบ้าน และทำงาน เพื่อหารายไคร้อยละ 83.3 และ 12.7 ตามลำดับ

3.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10,712 คน ปรากฏว่า นักเรียนมีอายุเฉลี่ยประมาณ 18 ปี และมีจำนวนเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง โดยมีเพศชาย เพียงร้อยละ 45.2 สำหรับสภาพทางครอบครัวของนักเรียน พบว่า โดยเฉลี่ยนักเรียน มีจำนวนพี่น้องรวมบิดามารดา 5 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 7 คน ส่วนด้าน สภาพทางการศึกษาของบิดา มารดา ปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีบิดาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 54.6 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 29.1 จบสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 10.6 และ ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 5.7 สำหรับมารดาของนักเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาค้นคว้า บิดา คือจบประถมศึกษาประมาณร้อยละ 70.8 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 13.6 ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 10.5 และมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 5.2 สำหรับ ด้านอาชีพพบว่าทั้งบิดามารดาของนักเรียนประกอบอาชีพเกษตรกรมากกว่าอาชีพอื่น แต่ เมื่อพิจารณาอาชีพรองของบิดาคือรับราชการ มากกว่าค้าขาย ในขณะที่มารคามีอาชีพรอง

ค้าขายและมีเพียงเล็กน้อยที่รับราชการ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับภูมิลำเนาของนักเรียน พบว่ามีนักเรียนร้อยละ 77.8 เกิดในจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีบ้านพักอยู่ในเขต เทศบาลร้อยละ 51 อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีเพียงร้อยละ 26.9 ส่วนใหญ่ ใช้เวลาเดินทางจากบ้านพักไปโรงเรียนเฉลี่ยประมาณ 30 นาที นักเรียนร้อยละเกือบ 70 พักอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา สำหรับสภาพทางการศึกษาของนักเรียนปรากฏว่า นักเรียนร้อยละ 52.7 เคยเรียนชั้นอนุบาลหรือเด็กเล็กและเกือบทั้งหมดไม่เคยเรียนซ้ำชั้นมาก่อน ส่วนสถิติการขาดเรียนโดยเฉลี่ยประมาณ 4 วัน มีสาเหตุเนื่องจากป่วยมากที่สุด ร้อยละ 68.4 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีผลการเรียนเฉลี่ยในระดับ 2.2 ในด้านการดูแลเอาใจใส่ของบิดามารดา หรือผู้ปกครองด้านการเรียน พบว่า มีนักเรียนเพียงร้อยละ 19.7 ที่มีคนช่วยสอนหนังสือหรือทำการบ้าน และร้อยละ 60.9 ที่บิดามารดาบอกให้อ่านหนังสือประจำ นักเรียนร้อยละ 81.5 ต้องช่วยงานประจำ โดยที่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.5 ช่วยทำงานบ้าน และร้อยละ 17.3 ต้องทำงานเพื่อหารายได้

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18,364 คน และ 14,065 คน ตามลำดับ ปรากฏว่า เมื่อแบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 2 ประเภท คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการและด้านที่ไม่ใช่วิชาการ รายวิชา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเฉลี่ยแล้วมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินร้อยละ 50 ในขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกินร้อยละ 50 ในด้านความรู้พื้นฐานทางสังคม ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และวิชาภาษาไทย ส่วนใหญ่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สามและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ด้านความสามารถในการหาแหล่งสนเทศ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์

เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านที่ไม่ใช่วิชาการนั้น ทั้งในเรื่องลักษณะที่พึงประสงค์และค่านทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านดังกล่าวอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ค่านลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน และสำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. พฤติกรรมกรรมการบริหารและลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

จากการที่ครูมัธยมซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจาก 1 ใน 3 ของครูมัธยมทั้งหมด จำนวน 5,442 คนที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ได้ประเมินพฤติกรรมกรรมการบริหารและลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียนค่านต่างๆ เช่น ในด้านความรู้ ความริเริ่ม ความกล้าหาญ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความยุติธรรมและมีคุณธรรม เป็นต้น โดยเฉลี่ยประมาณ 3.6 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.6 แสดงว่า ครูมีทัศนคติต่อผู้บริหารโรงเรียนจัดอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับค่านทัศนคติต่อการบริหารโรงเรียนหรือพฤติกรรมกรรมการบริหารงานในโรงเรียน พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการบริหารงานโรงเรียนโดยเฉลี่ยประมาณ 4.9 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 แสดงว่าครูมีทัศนคติต่อการบริหารงานโรงเรียนจัดอยู่ในระดับค่อนข้างดี

จากลักษณะและปริมาณข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดทุกค่านแล้วจึงกำหนดตัวแปรในการวิจัย และวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวิธีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจแหล่งข้อมูล โดยศึกษาจากรายงานการวิจัยเรื่อง

"ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" ของกองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ทราบถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ประกอบค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตลอดจนคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่านวิชาการศึกษาและค่านที่ไม่ใช่วิชาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังเพื่อให้ทราบลักษณะและปริมาณของข้อมูล รวมทั้งสภาพการเก็บรักษาข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งทำให้ทราบว่าข้อมูลทั้งหมดที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บบันทึกไว้ในเทปแม่เหล็กสำหรับใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยเก็บรักษาไว้ที่กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2. การพิจารณาตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากรายงานการวิจัยของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง "องค์ประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา" (2523) และเรื่อง "ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา" (2530) รายงานการวิจัยของ จริยา เสถบุตร และคณะ (2526) วิทยานิพนธ์ของ ยุวดี บุญศรีสวัสดิ์ (2529) พิศเพลิน เขียวหวาน (2521) วาสนา พิทักษ์สาส์ (2527) ปาจริย์ วัชวัลคุ (2527) นพมาศ พัวพิสิฐ (2529) และวิทยานิพนธ์ของผู้อื่น ที่ศึกษาเรื่องตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเอกสารและวารสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่กล่าวถึงในบทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงพิจารณาคัดเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากตัวแปรสำคัญที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัศึกษามัธยมน้อยที่สุด แล้วจึงพิจารณาจัดให้อยู่ในองค์ประกอบค่านลักษณะของ นักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาต่อไป สำหรับการกำหนดค่านน้ำหนักของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนั้น พิจารณาจากการที่ตัวแปรนั้น น่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งตัวแปรบางตัวก็ใช้ค่าแท้จริงโดยตรงของตัวแปรนั้น เช่น อายุ จำนวนนักเรียน จำนวนครู จำนวนหนังสือในห้องสมุด พื้นที่ของโรงเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้ศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยพิจารณาจากดัชนีการศึกษาที่สำคัญ ๆ และศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของยูเนสโก (UNESCO)

3. การคัดลอกข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาการลงทะเบียนข้อมูลดิบ ที่กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งรายการลงทะเบียนจะไปตามสภาพการตอบจริงของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือตามที่กล่าวมาแล้ว และได้ศึกษาจาก "ผลที่พิมพ์" (Print Out) ของเครื่องคอมพิวเตอร์ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาปรับการลงทะเบียนใหม่ (Recode) ตามคำแนะนำของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบด้านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สำหรับตัวแปรที่เป็นการเลือกตอบ แต่ถ้าวัดเป็นจำนวนหรือปริมาณของค่าตัวแปรนั้นจะใช้ค่าที่เป็นค่าตอบโดยตรง เช่น อายุ งบประมาณ ค่าเงินการ เงินบริจาคและเงินบำรุงการศึกษา จำนวนครู จำนวนนักเรียน จำนวนห้องเรียน พื้นที่ ฯลฯ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดลอกข้อมูลทั้งหมดจากเทปบันทึกข้อมูลเดิม ลงในเทปบันทึกข้อมูลของตนเองโดยได้รับความช่วยเหลืออนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ของกองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ถ่ายเทปโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

4. การจัดเตรียมข้อมูล เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเทปข้อมูลที่คัดลอกมานั้น นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส เอช (Statistical Package for Social Science Research X : SPSS^X)

✓ วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งด้านปริมาณและจำนวนตัวแปร ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตใช้ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจนได้ข้อมูลทั้งหมดที่บันทึกอยู่ในเทปแม่เหล็กแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS^X (Statistical Package for Social Science Research Version X) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. พิจารณาคัดเลือกตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยยึดถือ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่าตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาอายุที่สุด ซึ่งผลการคัดเลือกตัวแปร มีดังนี้

- ก. ตัวแปรค่านลักษณะของนักเรียน จำนวน 17 ตัวแปร
- ข. ตัวแปรค่านลักษณะของครู จำนวน 17 ตัวแปร
- ค. ตัวแปรค่านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จำนวน 14 ตัวแปร
- ง. ตัวแปรค่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 8 ตัวแปร

2. นำข้อมูลดิบที่ได้มาศึกษาการลงรหัสตามที่ปรากฏในเทปบันทึกข้อมูลเดิม แล้วปรับน้ำหนักในการกำหนดคะแนนของตัวแปรบางตัวใหม่ โดยยึดถือลำดับความสำคัญของตัวแปรค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครูและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่น่าจะส่งผลต่อความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่ใช้อ้างอิง เพื่อให้ได้ตัวแปรต่อเนื่องที่มีระดับการวัดในมาตราอันตรภาค (Interval Scale)

3. นำตัวแปรค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มาหาค่าเฉลี่ยเป็นรายโรงเรียน และหาค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนการย่อยละของตัวแปรบางตัว

4. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในแต่ละค่าน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านวิชาการ และค่านที่ไม่ใช่วิชาการ

5. หาค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลละหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระร่วมกันจากองค์ประกอบค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านวิชาการและค่านที่ไม่ใช่วิชาการ โดยแยกวิเคราะห์เป็นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

5.1 คำนวณค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลและใช้สถิติทดสอบความมีนัยสำคัญในแต่ละชุดของความสัมพันธ์จากตัวแปรคาโนนิคอลที่ได้

5.2 หากน้ำหนักของตัวแปรแต่ละชุดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ พร้อมทั้งพิจารณาตัวแปรที่มีน้ำหนักเกินในกลุ่มของตัวแปรอิสระร่วมกัน และในกลุ่มของตัวแปรตามร่วมกัน เพื่อแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ในงานวิจัยนี้ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ

ก. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ใช้สำหรับหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละตัวเป็นรายโรงเรียน และหาค่าเฉลี่ยทั้งหมดของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

$$\text{สูตรที่ใช้} \quad \bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ใ้จากกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum_{i=1}^n x_i$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนนักเรียนหรือโรงเรียนทั้งหมด

ข. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยที่ใ้ของตัวแปรแต่ละตัว

$$\text{สูตรที่ใช้} \quad \text{S.D.} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร
 x_i แทน คะแนน n ตัว
 \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวแปร

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (PEARSON PRODUCT MOMENT CORRELATION) ใช้สำหรับวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ ซึ่งจะแสดงปริมาณความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสองตัว หรือข้อมูลสองชุดที่ได้จากกลุ่มเดียวกัน

สูตรที่ใช้ $r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i y_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{\sqrt{[N \sum_{i=1}^n x_i^2 - (\sum_{i=1}^n x_i)^2][N \sum_{i=1}^n y_i^2 - (\sum_{i=1}^n y_i)^2]}}$ df=N-2

เมื่อ r_{xy} แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับ y

- N แทน จำนวนคู่ของข้อมูล
- $\sum_{i=1}^n x_i$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดจากตัวแปร x
- $\sum_{i=1}^n y_i$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดจากตัวแปร y
- $\sum_{i=1}^n x_i y_i$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน x และ y คู่กันแต่ละคู่
- $\sum_{i=1}^n x_i^2$ แทน ผลรวมของคะแนน x แต่ละตัวยกกำลังสอง
- $\sum_{i=1}^n y_i^2$ แทน ผลรวมของคะแนน y แต่ละตัวยกกำลังสอง

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Correlation Analysis)

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis Techniques) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่มที่ทำให้ข้อมูลที่เป็นตัวแปรทั้ง 2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด โดยที่ข้อมูลในแต่ละกลุ่มนั้นอาจจะมีตัวแปรหลายตัว จำนวนตัวแปรในแต่ละกลุ่มจะเท่ากันหรือไม่ก็ได้ และจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองกลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถกำหนดค่าน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวได้ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวที่ทำให้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองกลุ่มมีค่าสูงสุด

สูตรและสัญลักษณ์ที่ใช้ในการหาค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอล มีดังนี้

ให้ X_1, X_2, \dots, X_p เป็นกลุ่มของตัวแปร X
 Y_1, Y_2, \dots, Y_p เป็นกลุ่มของตัวแปร Y

กลุ่มของตัวแปรสามารถเปลี่ยนแปลงให้เป็นคะแนนรูปใหม่ได้ ดังนี้

$$Z_x = u_1 X_1 + u_2 X_2 + \dots + u_p X_p$$

$$Z_y = v_1 Y_1 + v_2 Y_2 + \dots + v_q Y_q$$

เมื่อ Z_x คือ คะแนนแปลงรูป (Linear Transformation) เกิดจากคะแนนชุด X

Z_y คือ คะแนนแปลงรูป (Linear Transformation) เกิดจากคะแนนชุด Y

ถ้าให้ \bar{Z}_x เป็น ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของ Z_x แล้ว

$$\text{จะได้ } \bar{Z}_x = u_1 \bar{X}_1 + \dots + u_p \bar{X}_p$$

$$\text{ดังนั้น } z_x = Z_x - \bar{Z}_x = u_1 (X_1 - \bar{X}_1) + \dots + u_p (X_p - \bar{X}_p)$$

$$\begin{aligned} \text{และ } \sum z_x^2 &= u_1^2 \sum (X_1 - \bar{X}_1)^2 + \dots + u_p^2 \sum (X_p - \bar{X}_p)^2 + \\ & 2 u_1 u_2 \sum (X_1 - \bar{X}_1) (X_2 - \bar{X}_2) + \dots + \\ & 2 u_{p-1} u_p \sum (X_{p-1} - \bar{X}_{p-1}) (X_p - \bar{X}_p) \\ &= u_1^2 S_{11} + \dots + u_p^2 S_{pp} + 2u_1 u_2 S_{12} + \dots + \\ & \qquad \qquad \qquad 2u_{p-1} u_p S_{p-1,p} \end{aligned}$$

$$\text{โดยที่ } S_{jk} = \sum_{i=1}^n (X_{ij} - \bar{X}_j) (X_{ik} - \bar{X}_k) ; j, k = 1, \dots, p$$

$$\text{ถ้าให้ } U = \begin{bmatrix} u_1 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ u_p \end{bmatrix} \quad \text{และ } S_{xx} = \begin{bmatrix} S_{11} & S_{12} & \dots & S_{1p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ S_{p1} & S_{p2} & \dots & S_{pp} \end{bmatrix}$$

$$\therefore \sum z_x^2 = U' S_{xx} U \dots\dots\dots (1)$$

ในทำนองเดียวกัน $\sum z_y^2 = V' S_{yy} V \dots\dots\dots (2)$

และ $\sum z_x z_y = U' S_{xy} V \dots\dots\dots (3)$

เมื่อ $V = \begin{bmatrix} v_1 \\ \vdots \\ v_q \end{bmatrix}$; $S_{yy} = \begin{bmatrix} s_{11} & s_{12} & \dots & s_{1q} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ s_{q1} & s_{q2} & \dots & s_{qq} \end{bmatrix}$; $S_{xy} = \begin{bmatrix} s_{x_1 y_1} & s_{x_2 y_2} & \dots & s_{x_1 y_p} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ s_{x_p y_1} & s_{x_p y_2} & \dots & s_{x_p y_q} \end{bmatrix}$

จากสมการที่ (1) , (2) และ (3) สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่าง Z_x และ Z_y ซึ่งเรียกว่า สหสัมพันธ์คาโนนิกอล ได้จากสูตร ดังนี้

$$r_{z_x z_y} = \frac{\sum z_x z_y}{\sqrt{\sum z_x^2 \sum z_y^2}} = \frac{U' S_{xy} V}{\sqrt{(U' S_{xx} U) (V' S_{yy} V)}} \dots\dots (4)$$

แต่โดยทั่วไปแล้วเราจะพบเมตริกซ์ R (Correlation Matrix) มากกว่า

เมตริกซ์ของ S_{xx} , S_{yy} และ S_{xy}

ถ้าให้ $D_x = \begin{bmatrix} s_{x_1 x_1} & \dots & 0 \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & \dots & s_{x_p x_p} \end{bmatrix}$; $D_y = \begin{bmatrix} s_{y_1 y_1} & \dots & 0 \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & \dots & s_{y_q y_q} \end{bmatrix}$

$$R_{xx} = \begin{bmatrix} 1 & \dots & r_{x_1 x_2} & \dots & r_{x_1 x_p} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{x_2 x_1} & \dots & 1 & \dots & r_{x_2 x_p} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{x_p x_1} & \dots & r_{x_p x_2} & \dots & 1 \end{bmatrix}$$

$$; R_{yy} = \begin{bmatrix} 1 & \dots & r_{y_1 y_2} & \dots & r_{y_1 y_q} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{y_2 y_1} & \dots & 1 & \dots & r_{y_2 y_q} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{y_q y_1} & \dots & r_{y_q y_2} & \dots & 1 \end{bmatrix}$$

$$R_{xy} = \begin{bmatrix} r_{x_1 y_1} & r_{x_1 y_2} & \dots & r_{x_1 y_q} \\ r_{x_2 y_1} & r_{x_2 y_2} & \dots & r_{x_2 y_q} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{x_p y_1} & r_{x_p y_2} & \dots & r_{x_p y_q} \end{bmatrix}$$

จะได้

$$\begin{aligned} D_x R_{xx} D_x &= S_{xx} \\ D_y R_{yy} D_y &= S_{yy} \\ D_x R_{xy} D_y &= S_{xy} \end{aligned}$$

และให้ $U' D_x = c'$; $V' D_y = d'$ แล้ว $D_x U = c$
 และ $D_y V = d$

ดังนั้น สมการที่ (4) เขียนใหม่ได้ดังนี้

$$r_{z_x z_y} = \frac{U' S_{xy} V}{\sqrt{(U' S_{xx} U) (V' S_{yy} V)}} = \frac{c' R_{xy} d}{\sqrt{(c' R_{xx} c) (d' R_{yy} d)}} \dots (5)$$

ค่า R_{xx} , R_{yy} และ R_{xy} คำนวณได้จากข้อมูล ส่วนค่า d คำนวณได้จากสมการดังนี้

$$(R_{yy}^{-1} R_{yx} R_{xx}^{-1} R_{xy} - \lambda I) = 0$$

ค่า λ เรียกว่า Characteristic Roots หรือ Eigenvalues ของเมทริกซ์ $R_{yy}^{-1} R_{yx} R_{xx}^{-1} R_{xy}$ ซึ่งมีค่าหลายค่า โดยมีค่าสูงสุดเท่ากับ $\min(p, q)$

เมื่อคำนวณค่า λ มาแล้ว ก็สามารถหาค่าของ d ได้จากสมการที่ (6) ต่อจากนั้นก็คำนวณค่า c ได้จากสูตร

$$c = \frac{1}{\sqrt{\lambda}} R_{xx}^{-1} R_{xy} d$$

จะเห็นได้ว่ามี z_{x_1} คู่กับ z_{y_1} หรือ z_{x_2} คู่กับ z_{y_2} เรื่อยๆ ไปก็ได้ แต่ละคู่เหล่านี้เรียกว่า ตัวแปรคาโนนิคัล (Canonical Variates) ซึ่งมีจำนวนคู่เท่ากับ $\min(p, q)$

การทดสอบความมีนัยสำคัญของสหสัมพันธ์คาโนนิกอล

ทดสอบความมีนัยสำคัญของสหสัมพันธ์คาโนนิกอล โดยใช้สูตร

$$\Lambda_k = \prod_{j=k}^r (1 - \lambda_j)$$

เมื่อได้ค่า Λ_k แล้ว นำมาคำนวณค่า Bartlett v ได้จากสูตร

$$v_k = - \left[n-1 - 1/2 (p+q+1) \right] \ln \Lambda_k$$

ค่า v_k จะมีการแจกแจงเป็น ไคสแควร์ (Chi - square Distribution)

โดยมี $df = (p - k + 1) (q - k + 1)$

แต่เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x ช่วยในการคำนวณดังกล่าว

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตามการวางแผนวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ของตัวแปรแต่ละคู่ จากตัวแปรค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู สภาพแวดล้อม ในโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านวิชาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านที่ไม่ใช่วิชาการ ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

2. ความสัมพันธ์เชิงคาโนนิกอล และค่าน้ำหนักของตัวแปรระหว่างกลุ่มของ ตัวแปรอิสระร่วมกันจากองค์ประกอบค่านลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู และ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่านวิชาการและค่านที่ไม่ใช่ วิชาการซึ่งเป็นคะแนนรวมแต่ละค่าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา (8 รายวิชา) โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)

พร้อมทั้งทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอลที่ได้ และแสดง มติของความสัมพันธ์ในกลุ่มของตัวแปรแต่ละชุดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ตลอดจนพิจารณา ค่าน้ำหนักของตัวแปรที่มีน้ำหนักเด่นในแต่ละชุดของความสัมพันธ์นั้น